

DENET VERGİ DUYURU

Duyuru Tarihi : 31.05.2019
Duyuru No : 2019/055
Yayımlandığı Yer : VERGİ DÜNYASI DERGİSİ -
Haziran 2019 - Sayı : 454

Cemalettin TURAN
YMM, Eski Hesap Uzmanı
cemalettin.turan@bdo.com.tr

KAR YEDEKLERİNİN SERMAYEYE İLAVESİ HALİNDE KURUM OLAN ORTAKLAR TARAFINDAN EDİNİLEN BEDELSİZ HİSSELERİN DURUMU

Öz:

Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında, karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımını sayılmayacağına dair açık hükümler olmasına rağmen, Gelir İdaresi 1 seri no.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin "5.6.2.4.3 Bedelsiz olarak elde edilen hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançların durumu" başlıklı bölümünde şu düzenlemeyi yapmıştır:

"Dönem karından ayrılan yedekler kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması halinde ise bu işlem sonucu ortaklara bedelsiz hisse senedi verilmesi ile fiilen kar payı dağıtılması arasında fark bulunmamaktadır. Her iki halde de ortaklar, kurum bünyesinde oluşan karlar üzerinde tasarrufta bulunma imkanına sahip olmaktadır. Dolayısıyla, kar yedeklerinden karşılanan sermaye artırımları sonucunda ortaklarca bedelsiz iştirak hissesi iktisap edilmesi durumunda, alınan bu iştirak hisseleri nominal bedelle iştirak hesaplarında izlenecek ve iştirak kazançları istisnası nedeniyle kurumlar vergisine tabi tutulmayacaktır."

34398 Maslak / İstanbul
Turkey

Tel: +90 212 365 62 00
Fax: +90 212 365 62 02
e-mail: bdo@bdo.com.tr
www.bdo.com.tr

Garantisi ile sınırlı bir Birleşik Krallık şirketi olan BDO International Limited'in üyesi ve bir Türk anonim şirketi olan BDO Yayıncılık A.Ş., bağımsız üye kuruluşlardan oluşan BDO ağıının bir parçasını teşkil etmektedir.

BDO International global ağıının toplam gelirleri 2018 yılında 9 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. BDO, 160'dan fazla ülkede bulunan 1.600 ofiste faaliyet göstermekte olup, bu ofislerde denetim ve danışmanlık hizmetleri veren ortaklar dahil dünya çapında 80.000'nin üzerinde kişi çalışmaktadır.

Dikkat ve titizlikle hazırlanan bu yayın, geniş anlamda görüşleri içermekte olup, genel bir yol gösterici olarak değerlendirilmelidir. Özel durumlarla ilgili olarak, mesleki görüş ve yardım almadan, bu yayına dayanarak uygulamalarda bulunulmamalıdır. Bu konuların kendi özel durumunuza ilişkin etkilerini görüşmek için BDO Yayıncılık A.Ş. ile temas kurabilirsiniz. Bu yayındaki bilgilere dayanarak belli eylemlerde bulunmak veya bulunmamak nedeniyle doğabilecek zararlar nedeniyle, BDO Yayıncılık A.Ş. ve ortakları, çalışanları ile yazarları herhangi bir yükümlülük veya sorumluluk kabul etmemektedirler.

Bu düzenlemenin iptali için açılan bir davada Danıştay 4. Dairesi, 14.06.2017 tarih ve E:2013/2951 ve K:2017/5260 sayılı kararıyla bu düzenlemenin iptaline karar vermiştir.

Davalı İdare tarafından yapılan temyiz başvurusu üzerine, Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu (Danıştay VDDK) 07.02.2018 tarih ve E:2017/626 ve K:2018/51 sayılı Kararıyla, Danıştay 4. Dairesi'nin yukarıda anılan iptal kararını bozmuştur. İşbu bozma kararı sonrası dosya yeniden 4. Daire'ye intikal etmiş olup, 4. Daire'nin nihai kararını vermesi beklenmektedir. ⁽¹⁾ ⁽²⁾

Bu yazımızda, kar yedeklerinin sermayeye ilavesi nedeniyle bedelsiz hisse elde eden ortak kurum nezdinde bunların nominal tutarının neden elde edilmiş kar payı/gelir sayılamayacağı ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özsermaye, kar yedekleri, sermaye artırımını, iç kaynaklardan sermaye artırımını, kar yedeklerinin sermayeye ilavesi, bedelsiz hisse, kar payı.

1. GİRİŞ:

Bu yazımızda esas itibarıyla ağırlıklı olarak biri diğerine iştirak etmiş olan iki şirket arasındaki ilişkiler anlatılacağı için anlatım kolaylığı sağlamak ve tekrarlardan kaçınmak amacıyla “İştirak A A.Ş.” ve “Ortak B A.Ş.” ya da kısaca “İştirak A” ve “Ortak B” kavramları sık sık ve ayrıca “hisse” ve “hisse senedi” kavramları aynı anlamda kullanılmıştır.

Bilindiği gibi, “gelir”in vergilendirilmesinde sistemin temeli, bir gerçek ya da tüzel kişinin bir takvim yılında “özsermayesinde” ortaya çıkan artışın varlığı ve miktarı üzerine kurulmuştur. Şirketlerin vergilendirilmesinde de bu böyledir; bir şirketin (İştirak A'nın) “özsermayesi” kendisine ve onun ortağı olan şirketin (Ortak B'nin) “özsermayesi” de kendisine aittir. En yalın haliyle, bir takvim yılında/hesap döneminde bir şirketin “özsermayesinde” bir artış olup olmadığına bakılır ve artış var ise bu artış miktarı yine o şirket nezdinde vergiye tabi tutulur. Mevzuatımızda iştirak ile ortak arasında gelir konsolidasyonuna imkan veren bir düzenleme olmadığı gibi, iştirakte ortaya çıkan bir “özsermaye” artışının, otomatikman veya kendiliğinden ortakta da “özsermaye” artışına sebep olduğu ileri sürülemez. Ortak B'nin “özsermayesinde” bir artış meydana gelmesi için İştirak A'dan Ortak B'ye bir “varlık” akışı/intikali olması gerekir. Bu da ancak İştirak A'nın karını ortağına dağıtması ya da daha doğru bir ifadeyle dağıtmaya karar verdiği kar tutarı kadar bir varlığını aktiften çıkarıp ortağa intikal ettirmesiyle mümkün olur.

“Kar”, “özsermayede” ortaya çıkan artışın diğer adıdır. İştirakte ilk ortaya çıktığı anda İştirak A'nın “özsermayesi” artar, İştirak A nezdinde vergilenmesi gereken bir değer artışıdır ve vergilenir. Ancak İştirak A'da ortaya çıkan bu artış, Ortak B'de kendiliğinden bir “özsermaye” artışına yol açmaz. Ortak B'nin bilançosunda İştirak A'nın hisseleri “alış bedeli/maliyeti” ile görünmeye devam eder; İştirak A'dan Ortak B'ye henüz bir “varlık” akışı/intikali olmadığından Ortak B'nin “özsermayesi” değişmemiştir. Bu aşamada değişen tek şey, Ortak B'nin sahip olduğu İştirak A'ya ait hisselerin “piyasa değerinin” artmış

¹ Bu davanın ilk aşamasında Danıştay 4. Dairesi 16.09.2013 tarih ve E/K: 2013/2951 sayılı kararıyla yürütmenin durdurulmasına karar vermiş, işbu karar Danıştay VDDK'nun 28.11.2013 tarih ve E/K:2013/9 sayılı kararıyla kaldırılmıştır.

² Danıştay VDDK'nun bozma kararı öncesi ve sonrası durum 14.08.2018 tarih ve 2018/101 sayılı Denet Vergi Sirkülerinde özetlenmiştir. Söz konusu Sirkülere www.bdo.com.tr adresinden ulaşılabilir.

olmasıdır. Ancak özellikle vurgulamak gerekir ki, elde tutulan iştirak hisselerinin “*piyasa değerinin*” artmış olması, Ortak B nezdinde vergi kanunlarımızın tanımladığı anlamda bir “*özsermaye*” artışı anlamına gelmediği için, Ortak B nezdinde elde edilmiş bir kar veya gelir bu aşamada henüz yoktur.

Ortak B, İştirak A’da meydana gelen “*özsermaye*” artışı sonrası ancak şu iki yolla kendi “*özsermayesinde*” artış sağlayabilir. Diğer bir ifade ile karını/gelirini realize edebilir.

- Yukarıda değindiğimiz gibi, İştirak A’nın karını kendisine (Ortak B’ye) dağıtmasını sağlayarak,
- Sahip olduğu İştirak A hisselerini “*piyasa değeri*” üzerinde elden çıkararak/satarak.

Bu iki yol dışında üçüncü bir yol olarak, İştirak A’nın, “*özsermayesinde*” artışa yol açan kar unsurunu kendi sermayesine ilave etmesi ve çıkardığı yeni hisseleri Ortak B’ye bedelsiz olarak vermesi durumunda Ortak B’nin “*özsermayesinde*” bir artışın olup olmayacağı, diğer bir ifadeyle Ortak B’nin teslim aldığı bu yeni hisseler nedeniyle kar/gelir elde etmiş sayılıp sayılmayacağı meselesi eskiden beri tartışılmalıdır.

Bu konuda başlıca iki görüş vardır:

Bedelsiz Hisseleri Elde Edilmiş Kar Payı Saymayan Görüş :

Bizim de katıldığımız birinci görüşe göre, Ortak B’nin teslim aldığı ve karşılığında hiçbir “*bedel*” ödemediği ve zaten bu nedenle yaygın biçimde “*bedelsiz*” olarak anılan bu hisseler Ortak B nezdinde “*özsermaye*” artışına yol açmadığından, Ortak B’de elde edilmiş kar/gelir yoktur. Karın sermayeye eklenmesinin kar dağıtımını sayılmayacağını düzenleyen Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarındaki hükümlerin arkasındaki temel düşünce de budur. Dolayısıyla bu durumda “*bedelsiz hisselerin*” kayıtlarda ve bilançoda sadece adet olarak nazım hesaplarda izlenmesi ile yetinilir, herhangi bir aktif veya pasif hesaba veya bir gelir hesabına kayıtlı yapılmaz.

Bedelsiz Hisseleri Elde Edilmiş Kar Payı Sayan Görüş :

İkinci görüşe göre, karın sermayeye eklenmesi ve çıkarılan “*hisselerin*” Ortak B’ye verilmesi halinde Ortak B’nin bedelsiz de olsa yeni edindiği bu hisseler sayesinde, İştirak A nezdinde oluşan karlar üzerinde “*tasarrufta bulunma*” imkanına sahip olduğu, bunun İştirak A’nın, karını Ortak B’ye nakden dağıtmasından bir farkının olmadığı öne sürülmektedir.

Nitekim 1 seri no.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’nin 5.6.2.4.3. no.lu bölümünde Gelir İdaresi, bu ikinci anlayışa uygun düzenlemeyi yapmış bulunmaktadır.

Bizim anlayışımıza göre, ikinci görüş ve 1 no.lu Tebliğ’de buna uygun olarak yapılmış olan düzenleme, gelir/kurumlar vergisi sistemimizin en temel taşlarından biri olan, “*özsermayedeki artışın vergilendirilmesi*” prensibine aykırıdır.

Bahsi geçen davada, Danıştay 4. Dairesi meseleyi son derece isabetli yaklaşımlarla değerlendirerek ve yerinde gerekçelerle anılan Tebliğ düzenlemesinin önce yürütmesini durdurmuş ve sonra da iptal etmiştir.

Ancak daha sonra temyiz aşamasında Danıştay VDDK, söz konusu iptal kararını bozmuştur.

Danıştay VDDK'nun bozma kararında ileri sürülen gerekçeler ise bize göre maalesef isabetli görüşlere dayanmaktan uzak görünmektedir. Başta, yukarıda değindiğimiz gelir vergilemesinde geçerli olan her bir mükellefin kendi “özsermayesinde” meydana gelen artışın vergilendirilmesi prensibi olmak üzere, vergi hukukunda yer alan pek çok temel müessesenin göz ardı edildiği, maalesef kararda bir kavram kargaşası içinde bulunduğu gözlenmektedir.

Konunun önemine binaen ve zaman zaman da tekrara düşülmek pahasına aşağıda bu konudaki görüşlerimiz bazı temel kavramların tanımlarına da yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

2. YASAL ÇERÇEVE :

Meselenin doğru anlaşılabilmesi için gelir vergilemesinin temelinde yer alan “gelirin aidiyeti” ve “gelirin elde edilmesi” kavramlarının açıklıkla ortaya konulması gerekir.

Gelir (ve kurumlar) vergisinde, gelir onu “elde eden” bir “kişiye” bağlanarak tanımlanır ve vergilenir. Belli bir kişiye “ait olmayan” daha doğrusu o kişi tarafından “elde edildiği” veya o kişiye “aidiyeti” ortaya konulamayan bir meblağ/tutar o kişinin “geliri” sıfatını alamaz ve o kişi nezdinde vergilemenin konusu olamaz.

Kurumlar açısından “gelir” kurumun safi kazancıdır. Bu da GVK'nun 38 inci maddesine göre tespit ve tayin edilir; özünde de bilanço tarihinde, bir önceki bilanço tarihine göre “özsermayede” meydana gelen artış vardır. Bu artışın hesabında VUK'nun değerlendirme hükümlerine uyulması zorunludur. VUK'nun 279 uncu maddesine göre Ortak B A.Ş.'nin bilançosunda, İştirak A A.Ş.'ye ait hisseler varsa bunlar bilançoda “alış bedeliyle” yer almak zorundadır.

Alış bedeli Ortak B'nin İştirak A hisseleri için katlandığı gerçek maliyettir. Bu maliyet tutarı, ya İştirak A'nın sermayesine taahhüt yoluyla katılım yani bilfiil aynen veya nakden taahhüt edilen/ödenen bedellerle oluşur ya da İştirak A'ya ait hisseleri elinde bulunduran diğer şahıslardan satın alma sırasında ödenen satın alma bedelinden teşekkül eder. Karşılığında hiçbir maliyete katlanılmayan/bedel ödenmeyen adı üstünde “bedelsiz” edinilen hisseler VUK Md. 279 gereğince bilançoda ancak sıfır bedelle yer alabilir.

Şirket A bünyesinde doğmuş olan bir kar unsuru iç kaynak sıfatıyla sermayeye eklenebilir. (TTK Md. 462)

Bu durumda, Şirket A'nın bilançosunda özsermaye grubu hesapları arasında yer alan “kar” hesabından “sermaye” hesabına bir virman/aktarma yapılır, İştirak A'nın “özsermayesinden” hiçbir çıkış olmaz, varlıkları eksilmez, “özsermayesi” mevcudiyetini aynen korumaya devam eder.

Dolayısıyla İştirak A'dan bir “özsermaye” çıkışı olmadığı için, Ortak B'nin bilançosuna da bir “özsermaye” girişi olmaz. Nitekim bu nedenle Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında yer verilen, karın sermayeye eklenmesinin kar dağıtımını sayılmayacağına dair düzenlemeyi bundan daha haklı çıkaracak bir gerekçe de yoktur.

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE :

Yine meselenin doğru anlaşılması için bazı kavramların ne anlama geldiğinin açıklamasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Zira gerek mevzuatta ve gerekse bazı yargı kararlarında kavramların doğru ve yerinde kullanılmadığı görüşünderiz.

Örneğin; 1 no.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği düzenlemesinde “..... ortaklara bedelsiz hisse senedi verilmesi ile fiilen kar payı dağıtılması arasında fark bulunmamaktadır. Her iki halde de ortaklar kurum (İştirak A) bünyesinde oluşan karlar üzerinde tasarrufta bulunma imkanına sahip olmaktadır.” şeklinde ifade edilen düşünce bizce hatalıdır ve yanıltıcıdır. Zira gelir vergilemesini “özsermayede” meydana gelen artışa dayandıran temel ilkenin yanlış anlaşılmasına sebebiyet vermektedir. Şöyle ki; burada “tasarrufta bulunma imkanı” ile kastedilen eğer İştirak A’da doğmuş bulunan kar/özsermaye artışının sonuçlarından yararlanma imkanı anlamında ise bu imkan İştirak A nezdinde kar doğduğu anda (İştirak A’nın bilanço tarihinde ya da en geç bilançosunu ilan ettiği tarihte) zaten doğmuştur; Ortak B’nin sahip olduğu hisselerin “piyasa değeri” o anda o tutarda artmış olacağından “tasarrufta bulunma imkanı” isterse hisseleri elden çıkararak zaten kullanır. Ortak B’nin bu imkandan yararlanmak için İştirak A’nın nakden kar dağıtımını yapmasını veya karını sermayeye ekleyerek bedelsiz hisse vermesini beklemeye ihtiyacı yoktur.

Yok eğer “tasarrufta bulunma imkanı” ile kastedilen bu değil de, Ortak B’nin “özsermayesinde” her iki durumda da bir artış meydana geldiği tezi ise, bu da yanlıştır. Zira İştirak A’nın karını nakden dağıtması halinde Ortak B’nin özsermayesi artar bu doğrudur, ancak İştirak A’nı karını sermayesine ilave etmesi halinde İştirak A’nın “özsermayesinde” hiçbir eksilme olmaz, Ortak B’ye doğru herhangi bir “varlık” akışı/intikali olmayacağından, Ortak B’nin “özsermayesi” hiçbir şekilde artamaz. Dolayısıyla karın sermayeye eklenmesi nedeniyle ortağa verilen bedelsiz hisseyi, ortakta o ana kadar olmayan bir tasarruf etme imkanının ortağa verilmiş olması gibi sunmak yanıltıcıdır. Tekrar belirtmek gerekir ki Ortak B’nin İştirak A nezdinde doğmuş bir kar unsuruna tasarruf imkanı, sahip olduğu mevcut hisseler dolayısıyla zaten vardır; bunları elinden çıkararak gelirini her zaman realize edebilir; karın sermayeye eklenerek çıkarılacak bedelsiz hisselerin kendisine verilmesini beklemesine gerek yoktur.

Bir diğer kafa karıştıracı örnek Danıştay VDDK’nun bozma kararında yer verilen gerekçedeki kavram karışıklığı ve bize göre yol açtığı hatalı sonuçtur. Şöyle ki:

“Kar yedeklerini kullanarak sermaye artışı gerçekleştiren şirketin ödenmiş sermayesi, artırılan tutar kadar artmaktadır. Ortaklar açısından bakıldığında, iştirak edilen şirketteki sermaye artışı nedeniyle sahip olunan hisse senedinin sayısı artacağı gibi iştirakin değeri de artacağından bu durumun, ortaklara doğrudan kar payı dağıtımında bir farkı bulunmamaktadır.”

Danıştay VDDK'nun bozma kararının en önemli gerekçelerinden biri olduğu anlaşılan ve yukarıya aynen alınan bu değerlendirme bize göre; vergi hukuku, muhasebe ve işletmecilik prensip ve kuralları açısından maalesef hata içermektedir. Her şeyden önce **bir şirketin değeri, karını sermayesine ekledi diye artmaz; kar ettiği tarihte değeri zaten artmıştır, söz konusu karını sonradan sermayesine ilave ettiği tarihte şirketin değeri değişmez** (Rakamlar üzerindeki vergi etkisi ihmal edilmiştir) :

Kuruluş Bilançosu 01.01.2018				} Şirketin Değeri
Kasa	100	Sermaye	100	
Kar Bilançosu 31.12.2018				} 300
Kasa	100	Sermaye	100	
Banka	200	Kar	200	
Karın Sermayeye İlavesi 30.04.2019				} 300
Kasa	100	Sermaye	300	
Banka	200			

Gerek Tebliğ düzenlemesindeki ve gerekse Danıştay VDDK'nun bozma kararındaki bazı temel kavramların bize göre maalesef hatalı kullanılması meselenin doğru anlaşılmasını engellemektedir.

Bu nedenle öncelikle aşağıda bazı temel kavramların doğru ve yasal tanımı yapılarak ve devamında daha ayrıntılı bir tablo yardımıyla gerçek resim ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4. TEMEL KAVRAMLAR YOLUYLA KONUNUN İZAHI :

Nominal/ Esas/ Tescilli Sermaye:

Ticaret siciline tescil edilen, parasal bir büyüklüğü ifade eden ve yine parasal büyüklükte belli sayıda paylara bölünmüş bir tutardır. Bu tutar şirketin “özsermayesi” veya “şirketin değeri” değildir. Şirketin “özsermayesi” veya “şirketin değeri”, sadece sermayenin ödendiği anda veya tesadüfi olarak belli bir anda nominal sermayesine denk olabilir; genellikle ve çoğu durumda denk değildir. Esas fonksiyonu, “değer”, “bedel” ve “malîyet” konularında olmayıp çoğu zaman ortaklık hakkının, mülkiyet hakkının, pay sayısının, oy haklarının ve yönetim hakkının belirlenmesine yönelik olmasıdır.

Hissenin/ Hisse Senedinin Nominal Tutarı:

Hissenin/hisse senedinin nominal tutarı, üzerinde yer alan parasal bir tutar (VUK Md. 266) olup, ortağın şirketin toplam sermayesi içindeki payını ve ayrıca şirkete taahhüt ettiği ve ödemek zorunda olduğu tutarı ifade eder. Bunun dışında, şirketin kurulduğu veya dış kaynaklardan taahhüt yoluyla sermaye artırdığı ve ortakların sermayeyi taahhüt ettikleri anlık durumlar dışında, ne onu çıkaran şirketin “özsermayesini” ve ne de hisseyi elinde bulunduran ortak açısından “satılma/maliyet bedelini” göstermez.

Hisse’yi ifade eden veya hisse senedi üzerinde yer alan nominal tutar, bir yönüyle tapu senedi üzerinde bir arazinin m² cinsinden miktarını gösteren sayısal büyüklüğe de benzetilebilir. Nominal tutarın birincil fonksiyonu 1 hissenin ölçüsünü para birimi cinsinden ifade etmek ve dolayısıyla toplam esas sermaye içindeki hisse sayısını belli etmektir. Parasal olarak ifade edilmiş olması, “nominal tutarın” o hissenin temsil ettiği varlığın “değerini” gösterdiği anlamına gelmemektedir. Hissenin/hisse senedinin üzerindeki “nominal tutarın” temsil ettiği varlığın “değerine” veya sahibinin onu edinmek için katlandığı “maliyete/bedele” denk düşmesi ancak çok istisnai hallerde ve anlık olarak mümkün olabilir.

“Nominal tutar”, tanım gereği para cinsinden ifade edildiği için ilk bakışta bir parasal büyüklük gibi görünse de, gerçekte bir parasal büyüklük değildir, çok istisnai haller dışında bir “değer” ve/veya “maliyet/bedel” ölçüsü olarak işlev göremez. Bu bakımdan, karın sermayeye eklenmesine bağlı olarak çıkarılan hissenin/hisse senedinin ortaklara “bedelsiz” olarak verilmesi halinde, ortada herhangi bir “bedel” olmadığı halde, bu işleme mutlaka bir “bedel” atfetmek gerektiği düşüncesiyle, başkaca bir ölçü de bulunmadığı için hisseyi tanımlayan nominal tutarı biraz da zorlama bir yorumla “bedel” saymak doğru olmaz görüşüdeyiz.

Ödenmiş Sermaye:

Nominal sermayenin ortaklar tarafından taahhüt edilerek nakden veya aynen şirket aktifine varlık olarak konulmuş (ödenmiş/mülkiyetine geçirilmiş) kısmı ile iç kaynaklardan karşılanan kısmının şirket aktifinde varlık olarak fiilen bulunan/bulunması gereken kısmıdır.

Özsermaye:

Şirketin belli bir tarih (bilanço tarihi) itibariyle varlıkları (aktif) toplamından borçları düşüldükten sonra kalan kısmın bilanço tarihi itibariyle parasal değeridir.

Bilindiği gibi, dönembaşı ve dönemsonu “özsermaye” tutarı gelir vergisine tabi tutulacak ticari kazancın veya kurumlar vergisine tabi tutulacak kurum kazancının tespitini sağlamaktadır. Dönemsonu özsermayesi ile dönembaşı özsermayesi arasında meydana gelen artış ticari kazancı ve dolayısıyla kurum kazancını oluşturmakta ve vergiye tabi kazancın bazını oluşturmaktadır. Dönembaşı ve dönemsonu özsermayenin nasıl hesaplanacağı GVK’nun 38 ve KVK’nun 6 ncı maddeleri ile VUK’nun değerlendirme ile ilgili maddelerinde ayrıntılı olarak hükme bağlanmıştır. Bu nedenle, “özsermaye” kavramı muhasebe ve işletmecilik prensiplerinin yanı sıra vergi hukukunun da kurala bağladığı çok önemli temel bir kavram olup bu yazımızın da özünü oluşturmaktadır.

Şirket Değeri/Piyasa Değeri:

Bir şirketin, belli bir tarih itibarıyla bilançosuna yansımış olan veya yansımış olmayan her türlü varlık ve gayrimaddi değerleri ile yükümlülükleri dahil olmak üzere, gerçek bir alım-satım işleminde ortaya çıkan veya bilimsel bir değerlendirme çalışması neticesinde hesaplanmış değeridir. Bu değer, şirketin nominal, ödenmiş veya özsermaye tutarından tamamen farklı bir tutar olabilir, genellikle de öyledir.

İştirak Kayıtlı Değeri/İştirak Maliyet Bedeli:

Ortak açısından önemlidir. İştirak edilen bir şirketin hisselerinin iktisap edilmesi sırasında katılan gerçek unsurlardan meydana gelen “alış bedeli” (maliyet bedeli) Ortak B'nin bilançosunda o iştirakin kayıtlı değeri/maliyet bedeli olarak yer alır.

Bilindiği gibi, VUK'nun 279 uncu maddesine göre iştirak hisseleri aktifte “alış bedeliyle” yer alır. İştirak edilen şirkette ortaya çıkan “özsermaye” ve/veya “şirket değeri” artış ve azalışları, Ortak B'nin bilançosunda iştirakin kayıtlı değerini/maliyet bedelini kendiliğinden değiştirmez.

Bedelli Hisse:

Şirketin, kendi iç kaynaklarından değil de, şirket dışından nakden veya aynı sermaye taahhüdü almak suretiyle sermaye artırması halinde, artırılan sermaye karşılığında mevcut veya yeni ortaklarına vereceği hisseler, ortaklar açısından “bedelli” hisselerdir; zira bunları elde etmek için ortakların bünyesinden bir malvarlığı çıkıp şirkete intikal eder; ortaklar bir “maliyete” yani “bedele” katlanırlar. Bu hisseler Ortak B'nin bilançosunun aktifinde iştirak hesabına alış/maliyet bedeli üzerinden kaydedilir. (VUK Md. 279)

Bedelsiz Hisse:

Şirketin iç kaynaklarından bir kısmını veya tamamını sermayesine ilave etmesi halinde TTK md. 462 gereği çıkaracağı yeni hisseler ortaklar tarafından kendiliğinden elde edilmiş sayılır; sermayeye ilave edilen iç kaynak ister “sermaye yedeği” isterse “kar yedeği” olsun farketmeksizin, ortaklara verilen hisseler “bedelsiz” dir. Ortaklar bu hisseleri hiçbir bedele/maliyete katlanmaksızın elde ederler. Dolayısıyla, şirkete ortak olan Ortak B'nin bilançosunun aktifinde veya pasifinde, kısacası “özsermayesinde” herhangi bir değişiklik meydana gelmez. Ortak açısından sadece sahip olunan hisse sayısı artmış olur.

Yukarıda yer verilen temel kavramların birlikte değerlendirilmesi neticesinde anlaşılmaktadır ki; bir şirketin, iç kaynağı mahiyetindeki kar yedeklerini sermayesine ilave etmesi halinde ortaklar açısından, elde edecekleri hisse/hisse senedi sayısı artmakla birlikte aynı zamanda “iştirakin değerinin de artması” söz konusu değildir. Ortak B nezdinde İştirak A'ya ait hisseler VUK Md. 279 gereği “alış bedeliyle” yer almaya devam eder; karın sermayeye ilavesine bağlı olarak edinilen bedelsiz hisseler/hisse senetleri sebebiyle Ortak B nezdinde iştirak değeri artmaz. Zira bu hisseler “bedelsiz” olarak edinilmiştir; karşılığında “bedel” ödenmeyen bu hisseler Ortak B'nin özsermayesinde hiçbir değişikliğe yol açmaz. Bunların bir “bedeli” olmamasına rağmen sırf kayıtlara alınması için “nominal tutar” üzerinden bilançoya kaydettirmek ise VUK Md. 279 hükümlerine açıkça aykırıdır. Böyle bir kayıtla Ortak B, VUK'nun değerlendirme hükümlerine aykırı olarak, “özsermayesini” gerçekte olduğundan fiktif olarak daha yüksek göstermiş olmaktadır.

Bu noktada Şu ayrıma çok dikkat etmek gerekir. İştirak A'nın elde etmiş olduğu karlar nedeniyle “şirket değeri” artmış olabilir, buna bağlı olarak pek tabii ki iştirak eden Ortak B'nin sahip olduğu iştirak hisselerinin de “rayiç değeri” veya “piyasa değeri” artmış olabilir. Fakat bu durum karın sermayeye ilavesinden çok önce, iştirak edilen şirketin karlı bilançosunu ilan ettiği tarihte zaten meydana gelmiştir; ancak ne bu durumun meydana geldiği tarihte ve ne de daha sonra bu karın sermayeye ilave edilmesi nedeniyle ortağın bedelsiz hisseleri elde ettiği tarihte Ortak B'nin bilançosunda bir “zsermaye” artışına yol açmış olmaz.

Yukarıda karın sermayeye ilavesi nedeniyle elde edilen “bedelsiz hisseler” Ortak B nezdinde “zsermayeyi” artırmadığı halde; bunu “zsermaye” artmışasına kayda aldırarak gelir/kurumlar vergilendirmesinin iki temel direğini oluşturan GVK Md. 38 / KVK Md. 6 ve VUK Md. 279 hükümlerine tamamen aykırıdır demiş idik. Sık sık tekrarladığımız gibi, Ortak B'nin “zsermayesinde” bir artış meydana gelip gelmediğini doğru tespit edebilmek bu meselede kritik öneme sahiptir. Sıkça yapılan bir yanlışlık karın sermayeye ilavesi ile ortaklara doğrudan nakden kar dağıtımı arasında bir fark olmadığı yaklaşımıdır. Karın sermayeye ilavesini, karın önce ortaklara nakden dağıtıldığı ve hemen akabinde veya eř zamanlı olarak sermaye artışının nakden taahhüdü yoluyla ortaklardan geri alındığı şeklinde yorumlamak ise gerçeğe ve hukuka uygun olmayan hatalı bir yaklaşımdır.

Zira doğrudan nakit kar dağıtımında, kar dağıtın şirketin bünyesinden bir “varlık” (genellikle para) ıkararak ortak olan kuruma “intikal” etmektedir; bir tarafta kar dağıtın şirketin “zsermayesi” azalırken diğer tarafta ortak olan kurumun “zsermayesi” artmaktadır. Ortak B'deki “zsermaye” artışı, bilançosundaki iştirakin “kayıtlı değeri/maliyet bedeli” arttığı için değil, iştiraktan bir varlık (para) gelip Ortak B'nin banka hesabına girdiği için meydana gelmektedir. Ortak açısından elde edilen “varlık” aktifini artırır ve bunun karşılığı pasifte “karını/gelirini” oluşturur. VUK Md. 279 gereği ortağın bilançosundaki iştirakin kayıtlı değeri değiştirilmez; yani arttırılmadığı gibi İştirak A'nın özsermayesi azalmış olmasına rağmen iştirakin kayıtlı değeri azaltılmaz. Diğer taraftan, karın ortaklara nakden dağıtımı nedeniyle ortağın “zsermayesinde” meydana gelen artışın bir nevi karşılığı olarak, kar dağıtın iştirakin “zsermayesi” azalmış olacağından, İştirak A'nın “şirket/piyasa değeri” düşmüş olur.

Oysa karın sermayeye ilavesi ve ortağa bunu temsilen bedelsiz hisse verilmesi durumunda yukarıda sayılanların hiçbiri olmaz: Kar ve ona tekabül eden “varlık” halen onu elde etmiş ve “zsermayesine” katmış olan İştirak A'nın bünyesinde, dışarıya çıkmamıştır, dolayısıyla “zsermayesi” (ve şirket değeri) azalmaz. Ortak olan kuruma herhangi bir “varlık” intikal etmiş olmaz; Ortak B'nin bilançosunu, aktifini veya pasifini/gelirini değiştirecek hiçbir bedel/maliyet/değer değişikliği, dolayısıyla “zsermaye” değişikliği meydana gelmez.

Diğer taraftan, nakden temettü dağıtımı ve ardından taahhüt yoluyla nakdi sermaye artırımında ortağın sermaye artırımına katılıp katılmama gibi bir tercih hakkı sözkonusudur. Bu tercih sermayeye katılmama şeklinde de tecelli edebilir. Oysa kar yedeğinin sermayeye ilavesinde böyle bir tercih hakkı yoktur.

Bu bakımdan, gerek Gelir İdaresi'nin Tebliğlerinde ve gerekse Danıştay VDDK'nun bozma kararında yer verilen, karın sermayeye ilavesinin ortaklara doğrudan kar payı dağıtımından bir farkı bulunmadığı şeklindeki yaklaşımı, bizim anlayışımıza göre, mülkiyet hakkı, ortaklıklar hukuku ve vergi hukuku bakımından kabul edilebilir bir yaklaşım değildir.

Bu durumu karşılaştırmalı olarak açıklayan detaylı bir tablo aşağıda yer almaktadır.

Tabloda esas itibariyle bir şirketin;

- Kurulduğu andaki,
- Kar ettiği andaki,
- Karını ortaklarına nakden dağıttığı andaki ve
- Karını sermayesine eklediği/ortaklarına bedelsiz hisse verdiği andaki,

bütün durumlar ve gerek İştirak A ve gerekse Ortak B nezdinde başta “özsermayeler” olmak üzere meydana gelen bütün değişiklikler özetlenmiş ve devamındaki notlarda açıklanmış bulunmaktadır. (Tabloda rakamlar üzerindeki vergi etkisi ihmal edilmiştir).

Tablo ile İlgili Açıklamalar:

1. İştirak A'nın Ortak B tarafından sermaye taahhüdü yoluyla kurulduğu anda özsermayeleri 100'er TL'dir.
2. İştirak A'nın 1. faaliyet yılı sonunda elde ettiği 200 TL'lik kar özsermayesini artırmıştır. Ancak, bu durum Ortak B nezdinde herhangi bir özsermaye artışına neden olmaz. Bu nedenle, bu artış Ortak B A.Ş. kayıtlarında/bilançosunda herhangi bir şekilde yer almamıştır. Diğer taraftan, dikkat edileceği üzere Ortak B'nin özsermayesi değişmemiş/artmamış olmakla beraber, hisselerine sahip olduğu İştirak A'nın özsermayesindeki artış nedeniyle, sahip olduğu hissenin piyasa değeri artmış (300 TL'ye çıkmış) durumdadır (Bu örnekte "*piyasa değeri*" ni özsermaye dışında etkileyebilecek başkaca bir etken olmadığı varsayılmıştır. Bu nedenle gerçek hayatta normalde özsermaye değerinden farklı olabilecek "*piyasa değeri*" bu örnekte özsermayeye eşittir). Bu değeri hali hazırda sahip olduğu 100 TL nominal tutarlı 100 adet hisse temsil etmektedir. Bu aşamada elindeki 100 adet hisseyi satarsa, İştirak A'nın özsermayesine (ve içindeki kara) doğrudan değil fakat sahip olduğu hisseler vasıtasıyla dolaylı olarak sahip olduğundan, İştirak A'nın özsermayesi (ve içindeki kar) üzerindeki tasarruf imkanını kullanmış olur ve $(300-100=)$ 200 TL hisse alım-satım kazancı elde eder.

Görüldüğü gibi Ortak B'nin İştirak A nezdinde doğan kar/özsermaye artışına tasarruf edebilmesi için İştirak A'nın ne nakden kar dağıtmasına ve ne de karını sermayesine ekleyip ortaklarına bedelsiz hisse vermesine ihtiyaç yoktur. Bu bakımdan, iştirakin karını sermayeye eklemesine bağlı olarak ortağına bedelsiz hisse vermiş olmasını, ortak açısından, iştirakteki kara/özsermayeye tasarruf edebilme imkanı gibi sunmak doğru değildir. Ortak, elindeki 100 adet hisse sayesinde, iştirakin kar dağıtımını ve/veya karını sermayeye eklemesi aşamasından çok önce, İştirak A nezdinde karın doğduğu/bilançosunda yer verildiği anda zaten bu imkana dolaylı olarak kavuşmuş durumdadır. Bu nedenle, karın sermayeye ilavesinin, karın nakden dağıtılmasıyla aynı sonuçları doğurduğunu ifade ederken, karın sermayeye ilavesi neticesinde ortağın elde ettiği bedelsiz hisseler sayesinde, İştirak A nezdindeki değerler üzerinde tasarruf hakkına eriştiğini ileri sürmek anlamlı değildir. Zira bu hak, karın sermayeye ilavesi anından çok önce, hali hazırda elde tutulan hisseler sayesinde zaten vardır. Örneğimizde olduğu gibi Ortak B 100 adet hisseyi 300 TL'ye elden çıkarabileceği gibi, 300 adet hisseyi de 300 TL'ye elden çıkarabilir, değişen "*değer*" değil sadece hisse sayısıdır.

3. İştirak A'nın 2. faaliyet yılı içinde, bir önceki yıl elde ettiği 200 TL karını ortaklarına nakden dağıtması halinde, özsermayesi 200 TL azalır, buna karşın Ortak B'nin özsermayesi 200 TL artmış olur. Bu işlem kayıtlara da yansır. Ayrıca bu işlem gelir/kurumlar vergilendirmesinde Ortak B açısından gerçek anlamda bir "elde etmedir". Zira nakit kar dağıtımına bağlı olarak İştirak A'dan Ortak B'ye gerçek bir varlık akımı/intikali olmuştur. Bu nedenle A'nın özsermayesi/varlığı azalmış B'ninki artmıştır. Ortak B açısından gelir (ticari kazanç/kurum kazancı) bu anda doğmuş/elde edilmiştir. Aynı anda A'nın piyasa değeri de düştüğünden, Ortak B bu anda elindeki hisseleri satarsa artık (100 - 100 =) 0 TL hisse alım-satım kazancı elde eder. Bu da doğaldır zira, Ortak B'nin bankadaki malvarlığı (ve özsermayesi) 200 TL artmış, buna mukabil İştirak A'nın piyasadaki değeri 200 TL azalmıştır.
4. İştirak A'nın 2. faaliyet yılı içinde, bir önceki yıl elde ettiği 200 TL karını ortaklarına nakden dağıtmayıp, sermayesine eklemesi halinde; bünyesinden/aktifinden varlık çıkmaz, bu nedenle "özsermayesi" azalmaz. Sermaye artırımına bağlı olarak çıkarılan ve üzerinde nominal tutarlar bulunan hisseler/hisse senetleri Ortak B'ye "bedelsiz" olarak verilir. "Bedelsiz olarak" edinilen hisseler nedeniyle Ortak B'den de herhangi bir varlık çıkışı olmaz; yani bir "maliyete/bedele" katlanmaz; Ortak B'nin "özsermayesi" de değişmez; artmaz veya azalmaz, 100 TL olarak kalır. Kısacası, Ortak B'nin gelir/kurumlar vergilendirmesi anlamında elde ettiği, kazandığı herhangi bir geliri yoktur. İştirak A'dan Ortak B'ye intikal eden bir varlık yoktur. Bu nedenle de kayıtlarda/bilanço aktifinde iştirak değerine bir kayıt yapılmaz. Zira bir "bedel ödenmediğinden/maliyete katlanılmadığından" VUK Md. 279'a göre bu mümkün değildir; aktife varlık girmediğinden banka, kasa vb. başka bir hesap da çalıştırılmaz. Dolayısıyla karşılığında pasifte bir hesabın çalıştırılması, örneğin 1 no.lu KVG'T'nin iptal edilen paragrafında ifade edildiği gibi "iştirak geliri" yaratılması da afaki bir gelir yaratma işlemi olur. Vergi kanunlarının açık düzenlemelerine göre "özsermaye" artmadığı, gerçekte bir gelir "elde edilmediği" halde bir tutara kayıtlarda yer verilmesi afaki bir gelir yaratma işlemi olur.

Ortak B'nin teslim aldığı 200 adet bedelsiz hisse dahil toplam 300 adet İştirak A hissesinin temsil ettiği piyasa değeri 300 TL'dir. Ortak B bu hisseleri bu aşamada satarsa ancak ve ancak işbu satış neticesinde (300 - 100 =) 200 TL geliri realize etmiş olur. Yoksa, bunun öncesinde, bedelsiz hisseler hak kazandığı anda, bedelsiz hisselerin nominal tutarını elde edilmiş gelir gibi kabul etmek, ortaklıklar hukukunun ve gelir ve kurumlar vergilemesinin temel kurallarına tamamen aykırıdır.

5. İştirak A'nın 2. faaliyet yılı içinde, bir önceki yıl içinde elde ettiği 200 TL'lik karını ortaklarına nakden dağıtmayıp sermayesine eklemesi halinde 1 seri no.lu KV Genel Tebliği'nde yer alan ve Danıştay 4. Dairesi'nce iptal edilmiş olan

düzenlemeye göre kayıtlara alınması hali en son satırda gösterilmiştir. GVK Md. 38 ve VUK Md. 279 hükümlerine açıkça aykırılık teşkil eden bu kayıtla Ortak B nezdinde 200 TL'lik fiktif bir kar/ gelir yaratılmıştır. Bu karın iştirak kazançları istisnası uygulanarak vergiye tabi tutulmayacak olması karın fiktif olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. (Üstelik aşağıda ayrıca açıklanacağı üzere zaten fiktif olarak yaratılan bu gelire iştirak kazançları istisnası uygulanması, normal şartlarda vergiye tabi tutulması gerekecek bir hisse alım satım kazancının kısmen veya tamamen vergi dışında kalmasına yol açacak nitelikte bir sonuç yaratmaktadır.) Nitekim tablonun sonunda yer alan özsermayeler sütununda bu yaklaşımın nasıl hatalı bir sonuç verdiği, fiktif biçimde artarak 600 TL'ye ulaşan özsermayeler toplamından da açıkça görülmektedir.

5. KARIN SERMAYEYE İLAVESİNİN KAR DAĞITIMI SAYILMADIĞINA DAİR AÇIK KANUN HÜKÜMLERİ VARDIR :

Danıştay VDDK'nun söz konusu bozma kararında, KVK'nun 15 inci maddesinin 2 nci fıkrasında ve GVK'nun 94 üncü maddesinin 6/b-i ve 6/b-ii bendlerinde yer alan parantez içindeki "*karın sermayeye eklenmesi kar dağıtımı sayılmaz*" şeklindeki hükmün sadece değinilen maddelerde sayılan kişi ve kurumlara yönelik olduğu, bu nedenle de bu davada gerekçe olamayacağı görüşüne yer verilmiştir.

KVK md. 15/2 ve GVK md. 94/6'da yer alan "*karın sermayeye eklenmesinin kar dağıtımı sayılmayacağı*" yolundaki hükmün sadece değinilen maddelerde sayılan kişi ve kurumlara yönelik olduğu görüşü bize göre haksız ve hatalı bir yaklaşımdır.

Söz konusu Kanun maddelerinde;

- tam mükellef gerçek kişiler,
- gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlar,
- gelir ve kurumlar vergisinden muaf olanlar,
- dar mükellef gerçek kişiler,
- dar mükellef kurumlar,
- gelir ve kurumlar vergisinden muaf olan dar mükellefler,

sayılmıştır.

Vergiden muaf olmayan tam mükellef kurumlar söz konusu maddelerde yer almamıştır.

Danıştay VDDK'nun bozma kararındaki görüşüne göre, ortakları arasında hem vergiden muaf olmayan tam mükellef kurum(lar) ve hem de yukarıda sayılanlar bulunan bir anonim şirket karını sermayesine eklediğinde, bunun vergiden muaf olmayan tam mükellef kuruma isabet eden bedelsiz hisseleri “kar dağıtımı yapılmış gibi” muameleye tabi tutulacak, geriye kalan kısmının ise “kar dağıtımı yapılmamış gibi” muameleye tabi tutulması gerekecektir.

Böyle bir anlayışın savunulması aşağıdaki gerekçelerle mümkün değildir:

- Her şeyden önce söz konusu maddelerde karın dağıtılması halinde kimlerden stopaj yapılacağı düzenlendiğine göre mevcut vergi sistemimiz gereği vergiden muaf olmayan tam mükellef kurumlardan zaten stopaj yapılmaması öngörüldüğünden (stopaj yapılması karın gerçek kişi ortaklara dağıtılması aşamasına ertelenmiş olduğundan) bunların söz konusu maddelerde sayılmamış olması normaldir. Yani vergiden muaf olmayan tam mükellef kurumların bu madde hükümlerinde zikredilmesine zaten gerek yoktur.
- Parantez içinde yer alan “karın sermayeye eklenmesi kar dağıtımı sayılmaz” şeklindeki hüküm genel nitelikte bir hükümdür, karın hangi ortağa dağıtılmış olduğundan bağımsız bir şekilde düzenleme yapmaktadır.
- Nitekim işbu parantez içi hükmün, sadece kar payı dağıtımına bağlı stopajı değil, karın ortaklar açısından elde edilip edilmediğini de düzenlemiş olduğunu ve karın sermayeye eklenmesi halinde ortaklar açısından elde edilmiş bir kar payından söz edilemeyeceğini Yüksek Yargımız kabul etmiş ve bizzat o tarihte Danıştay VDDK'nun bir kararıyla bu durum kesin biçimde onaylanmıştır. ⁽³⁾ Bu kararlarda ortaklar arasında hiçbir ayırım yapılmaksızın karın sermayeye ilavesinin bütün ortaklar için kar dağıtımı sayılmayacağı kararın hüküm kısmında şu ifadelerle tereddütsüz bir biçimde benimsenmiştir :

“193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının 6/b-i numaralı bendinde açıkça karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımı sayılmayacağı ifade edildiğine göre ortaklar açısından da elde edilmiş bir kar payı mevcut değildir. Nitekim, anılan Kanunun 75 inci maddesine ilişkin gerekçede, 1.1.1999 tarihinde yapılan değişiklik ile yeni bir sistem getirildiği, tam mükellef kurumların dağıtılabilir kazançları üzerinden yapılacak gelir vergisi tevkifatı uygulamasının esas olarak karın dağıtılması işlemine bağlandığı, diğer bir anlatımla gelir vergisi tevkifatının karın ortaklara dağıtıldığı aşamaya kadar ertelendiği açıklanmış, ayrıca 94 üncü maddede yapılan değişikliğe ilişkin Maliye Bakanının açıklamalarında ise, şirketlerin mali

³ Danıştay 4.D. 6.12.2000 tarih ve E: 2000/1307 K: 2000/5053
Danıştay VDDK 8.6.2001 tarih ve E:2001/180 K: 2001/224

bünyelerini kuvvetlendirmek amacıyla karlarını dağıtmayarak şirket sermayesine ilave etmeleri ve kaynak olarak kullanmalarını teşvik etmek için böyle bir düzenlemeye başvurulduğu, karın sermayeye eklenmesi halinde şirket dışına herhangi bir kaynak çıkmadığı, şirket dışına bir transfer yapılmadığı ve ortaklar tarafından bir kaynak elde edilmediği, dolayısıyla ortakların özel ödeme güçlerinde bir değişiklik olmadığı da ifade edilmiştir.”⁴

- Yüksek Yargının kesin biçimde onayladığı şekliyle, karın sermayeye eklenmiş olması halinde ortaklara verilen bedelsiz hisseler hiçbir ayırım olmaksızın hiçbir ortak nezdinde elde edilmiş gelir anlamında ele alınamaz.⁵
- Kaldı ki anonim şirket ortakları arasında böyle bir ayırım yapılmış olması ortaklar arasında eşit işlem ilkesine de aykırı düşer. (TTK Md. 357)

Netice itibariyle Danıştay VDDK'nun bu yazımıza konu olan bozma kararında yer verilen görüşü, bizatihi daha önce kesinleşmiş bulunan kendi görüşü ile çelişmekte olup bu yönüyle hatalıdır ve mutlaka yeniden gözden geçirilerek önceki içtihadı uygun hale getirilmesi gerekir görüşündeyiz.

6. SERMAYE YEDEKLERİ VE KAR YEDEKLERİ AİT OLDUKLARI ŞİRKETİN ÖZSERMAYESİNİN AYRILMAZ PARÇALARI OLUP, SERMAYEYE İLAVE BAKIMINDAN BİRBİRİNDEN FARKLI DEĞİLDİRLER HER İKİSİ DE HUKUKEN İÇ KAYNAK STATÜSÜNDEDİRLER :

Bir anonim şirkette sermaye artışının, her ikisi de hukuken “iç kaynak” kabul edilen “sermaye yedeklerinden” veya “kar yedeklerinden” karşılanmış olması halinde vergilendirme bakımından farklılık gözetilmemesi gerekirken, Danıştay VDDK'nun, bozma kararında bu hususu hukuki bir sebep saymamış olması bize göre isabetli olmamıştır.

Danıştay VDDK'nun kararında bu husus şöyle ifade edilmiştir:

“Uyumsuzluğun çözümü, bu uygulamanın kar dağıtımıyla aynı mahiyette olup olmadığına ortaya konulmasını gerektirmekte olup aynı düzenlemede; sermaye artışının, sermaye yedekleriyle gerçekleştirilmesi durumunun vergilendirmeye esas alınmamış olması, tek başına, düzenlemenin dava konusu edilen kısmının iptal edilmesini gerektiren hukuki bir sebep sayılamayacağından Daire kararının, bu yoldaki gerekçesi hukuka uygun düşmemiştir.”

⁴ Danıştay 4.D. 6.12.2000 tarih ve E: 2000/1307 K: 2000/5053

⁵ Danıştay VDDK'nun 3 no.lu dipnotta belirtilen kararında yukarıdaki gerekçe aynen kabul edilerek Danıştay 4. Dairesi'nin Kararı onanmıştır.

Oysa, TTK'na göre (Md. 462) bir şirketin bilançosunda yer alan yedekleri arasında böyle bir ayırım yoktur; gerek “sermaye yedekleri” ve gerekse “kar yedekleri” adıyla sınıflandırılan bütün yedekler aslında birer “iç kaynak”tır ve sermayeye ilave edilebilirler.

“Sermaye yedeği” ve “kar yedeği” ayırımı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ve Tek Düzen Hesap Planı uygulamalarında yaratılmış bir sınıflandırma olup bu ayırımın gerek şirketin ve gerekse ortaklarının mülkiyet hakları ve hukuku yönünden fazlaca bir anlamı yoktur. Şöyle ki:

İç kaynakların sermaye yedeği ve kar yedeği şeklinde sınıflandırılması doğrudan vergi kanunlarından ve TTK'dan doğan bir ayırım olmayıp, muhasebe ve raporlama amaçlı olarak Tebliğ bazında yapılan bir ayırımdır; üstelik değişmez veya istikrarlı kural ve standartları da yoktur.

Sermaye yedeği olarak sınıflandırılan bazı unsurlar, aslında karın realize edildiği işlemler sırasında hesaplanan bir tür kar yedeği unsurlarıdır. Örneğin geçmişte enflasyonist dönemde bazı sabit kıymetlerin satışı sırasında GVK Md.38 kapsamında uygulanan Maliyet Revizesi kaynaklı unsurlar aslında realize olan kardan ayrıldıkları halde bilançoda sermaye yedekleri altında 524 Maliyet Bedeli Artış Fonu altında sınıflandırılmıştır. Yani, 52 no.lu ana hesabın tanımında yer almadıkları halde, bir tür kar yedeği olan bu unsurlara sermaye yedekleri altında yer verilmiştir.

Bir başka ilginç örnek emisyon primlerinin de 520 No.lu hesapta sermaye yedeği olarak sınıflandırılmış olmasıdır. 52 no.lu ana hesabın altında emisyon primleri de sermaye hareketinden doğan bir tutar gibi düşünülmüştür. Bu, bir yönüyle doğru olmakla birlikte biliyoruz ki emisyon primi (hisse senedi ihraç primi) aslında aynı zamanda özsermayede artışa yol açacak tarzda bir tür ticari işlem sonucunda doğmakta; bu yönüyle prensip itibariyle “gelir”in konusuna girdiği için ve vergiye tabi tutulmak istenmediği için de KVK'nun 5/1-ç madde hükmüyle vergiden istisna edilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Yani aslında emisyon priminin bir tür kar yedeği gibi görülmesi için de yeterli sebepler olduğu ileri sürülebilir. Mesela TTK Md.519'a göre, kardan ayrılan kanuni yedek akçenin ayrılmaz bir unsuru sayılması buna işaret eder. Ayrıca belli bir limiti aştığında ortaklara nakden dağıtımı dahi mümkündür.

Emisyon primi, bir tür kar yedeği sayılabilecek iken, sırf sermaye yedeği altında sınıflandırıldığı için sermayeye ilavesi halinde bedelsiz hisseyi elde eden ortak kurum bunu kayıtlarına almayacaktır. Oysa kar yedeği altında sınıflandırılmış olsaydı, sermayeye ilavesi halinde bedelsiz hisseyi elde eden ortak kurum bunu kayıtlarına gelir olarak almak zorunda kalacaktı.

Demek istediğimiz, Tek Düzen Hesap Planı'nda yer alan sınıflandırma ölçütlerinin standardı çok net değildir; sırf bu sınıflandırmaya göre vergilemenin kurallarını değiştirmek haksız ve hukuksuz uygulamalara neden olabilir. Bu bakımdan, sermayeye ilave edilen bir iç kaynak unsuru Tek Düzen Hesap Planı'nda nasıl sınıflandırılmış olursa olsun; ister sermaye yedeği ister kar yedeği denilsin, isterse bu ikisi dışında örneğin sermaye hesabı altında "Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları" hesabında yer alan enflasyon düzeltme farkları gibi unsurlardan gelsin, bunların ortak paydası tamamının "iç kaynak" statüsü olduğundan, sermayeye ilave edildikleri takdirde bunların hepsi için ortaklara verilen bedelsiz hisseler; ortak olanların gerçek ya da tüzel kişiler olup olmadıklarına bakılmaksızın bütün ortaklar nezdinde aynı şekilde muamele edilmelidir.

Dolayısıyla, Gelir İdaresi'nin, 1 no.lu KVGT. 5.6.2.4.3. no.lu bölümün birinci paragrafında "sermaye yedekleri" kullanılmak suretiyle yapılan sermaye artırımından doğan bedelsiz hisseleri ortak nezdinde kayda aldırılmayıp vergisiz bırakırken, ikinci paragrafında "kar yedekleri" kullanılmak suretiyle yapılan sermaye artırımından doğan bedelsiz hisseleri ortak nezdinde kayda aldırıp bunların vergilendirilmesine yol açan düzenlemesine katılamıyoruz.

Hukuken her ikisi de "iç kaynak" sayılan bu unsurların sermayeye eklenmesi nedeniyle ortaklara verilen "bedelsiz hisselerin" aynı vergi uygulamasına tabi tutulmasını talep etmek vergide eşitlik ve tutarlılık kuralının bir gereğidir. Gelir İdaresi'nin yanı sıra Danıştay VDDK'nun da bu esası gözetmeyip gözden kaçırmış olması isabetli olmamıştır görüşünderiz.

7. BEDELSİZ EDİNİLEN HİSSELERE MALİYET ATTEDİLEBİLİR Mİ ?

Anonim şirketlerin iç kaynaklarını sermayeye eklemeleri sonucu, ortaklarca elde edilen bedelsiz hisselerin satışında bunlara bir maliyet izafe edilip edilemeyeceği de bu konunun devamı mahiyetinde farklı bir yönü olup öteden beri tartışma konusu olmuştur.⁶

Gelir İdaresi, bu konudaki yaklaşımını 1 seri no.lu KV Genel Tebliği ile 232 seri no.lu GV Genel Tebliği'nde ortaya koymuştur. Söz konusu Tebliğlerde ikili bir ayırım yapılarak;

- Sermaye yedeği mahiyetindeki iç kaynakların sermayeye ilavesinden kaynaklanan hisselerin ortak nezdinde aktif ve pasifte bir artış yaratmayacağı

⁶ Bu konu YMM Sn. Haluk Erdem'in Yaklaşım Dergisi 299 uncu sayısında (Kasım 2017) yer alan "Bedelsiz Edinilen Hisselerin Satışında Maliyet Sorunu" başlıklı makalesinde ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

bu nedenle kayda alınmayacağı, sadece hisselerin adedinin değişeceği, “bedelinde” değişme olmayacağı,

- Kar yedeği mahiyetindeki iç kaynakların sermayeye ilavesinden kaynaklanan hisselerin ise nominal tutarları üzerinden kayda alınacağı,

şeklinde düzenlemeler yapılmıştır.⁷

Kısaca Gelir İdaresi'nin görüşü, sermaye yedekleri ile kar yedekleri kaynaklı bedelsiz hisseleri ayırarak, kar yedekli hisseleri, nakdi kar dağıtımı yapılmış gibi değerlendirip bunlara nominal tutarları ölçüsünde bedel/maliyet atfetmek yönündedir.

Bizim anlayışımıza göre, iç kaynaklardan sermaye artırımını böyle bir ayrıma tabi tutarak bedelsiz hisseye, kaynaklandığı iç kaynağa göre bedel atfetmek yasal dayanağı olmayan hatalı bir yaklaşımdır. Şöyle ki:

- “Bedelsiz” hisseleri ortaklar, sermaye ya da kar yedeği kaynaklı olup olmadığı fark etmeksizin hiçbir bedel ödemedi, maliyete katlanmadan, ortak olmaları sıfatıyla TTK. Md.462/3 gereğince kendiliğinden iktisap ederler. Bunun tek anlamı ortağın elindeki hisse sayısının artmış olmasıdır. İster gerçek kişi ortak ister kurum ortak olsun bu hisseler için bedel ödenmediğine göre, elindeki artmış sayıdaki hisselerin maliyeti daha önce sermaye koyarken ve/veya üçüncü şahıslardan hisseleri satın alırken ödediği tutarlardan ibarettir.
- Şirketin sermayesinin, bilançosunda yer alan herhangi bir “iç kaynak” unsurundan karşılanarak artırılması halinde, bu “iç kaynak” unsuru bilançoda ister “sermaye yedeği” isterse “kar yedeği” olarak sınıflandırılmış olsun, şirketin bütün ortakları bu işlem neticesinde “bedelsiz hisse” almaya hak kazanırlar. “Bedelsiz hisselerin” kaynağının, “sermaye yedeği” veya bir “kar yedeği” unsuru olması ya da her ikisinden birlikte doğması, ortağın bu hisseyi “bedelsiz” olarak elde etmiş olduğu gerçeğini değiştirmez.

Her şeyden önemlisi, VUK'nun 279 uncu maddesinde yer alan açık ve net değerlendirme ölçüsü karşısında ve yukarıda sayılan gerekçeler birlikte düşünüldüğünde, kar yedeği kaynaklı bedelsiz hisselerin üzerinde yer alan nominal

⁷ 232 seri no.lu GV Tebliğinin 3.5 bölümünde yer alan düzenleme her ne kadar 1999-2002 yılları arasında elde edilen gelirlerle ilgili olarak yapılmış geçici bir düzenleme gibi görünmekte ise de, Tebliğ halen yürürlükte olup, geçerliliğini korumaktadır. 1 seri no.lu KV Tebliğinin 5.6.2.4.3.bölümünde yer alan düzenlemenin sermaye yedekleri ile ilgili kısmı da yürürlükte. Kar yedekleriyle ilgili kısmı ise yukarıda bahsedildiği gibi Danıştay 4. Dairesi tarafından önce iptal edilmiş ve daha sonra Danıştay VDDK tarafından bu iptal kararı bozulmuş olup, dava halen bu aşamadır.

tutarı, alış bedeli/maliyet bedeli olarak kullanmanın, kanun hükmüne açık bir aykırılık teşkil edeceği görüşündeyiz.

8. BEDELSİZ EDİNİLEN HİSSELERE NOMİNAL TUTARI KADAR MALİYET ATFETMEK VE BUNU VERGİ MATRAHININ TESPİTİNDE DE DİKKATE ALMAK VERGİ MATRAHINI AŞINDIRABİLİR :

1 seri no.lu KVGT'nde yer alan düzenlemede, kar yedeklerinin sermayeye ilavesi sonucu ortak kurumun edindiği bedelsiz hisselerin iştirak hesabına nominal tutarı üzerinden kaydedileceği, bunun karşılığında çalıştırılacak temettü gelirleri hesabındaki tutarın ise iştirak kazançları istisnası nedeniyle kurumlar vergisinden istisna edileceği belirtilmiştir.

İştirak hisselerinin maliyetine kaydedilen bu tutarın, ilerde söz konusu hisseler elden çıkarıldığında normal maliyetin bir unsuru mu yoksa kanunen kabul edilmeyen gider mi sayılacağı konusunda Tebliğin 5.6.2.4.3 nolu bölümünün lafzi ifadesinden tam bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. Zira, hernekadar bölümün başlığı, bedelsiz olarak elde edilen hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançların sözkonusu istisnadan yararlanma durumunu ele alıyorsa da, bu husus açıklıkla belirtilmemiştir.

KVK'nın 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre, kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlara ilişkin giderlerin veya istisna kapsamındaki faaliyetlerden doğan zararların istisna dışı kurum kazançlarından indirimi kabul edilmemektedir. Bu hüküm çerçevesine bakıldığında, bedelsiz hisselerin maliyeti olarak kayda alınan nominal tutarı, iştirak kazançları istisnasından yararlandığından, yani KV'nden istisna edilen bir kazançta vücut veren gider/maliyet unsuru olduğundan vergi matrahını aşındıramayacak mahiyette bir gider/maliyet unsuru olarak takip ederek hisselerin elden çıkarıldığı yılda vergiye tabi kazancın hesabında KKEG olarak dikkate almak gerektiği ileri sürülebilir.

Diğer taraftan, 232 no.lu GV Genel Tebliği'nin, hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazancın tespiti ile ilgili 3.5. inci bölümünde, kar yedeği kaynaklı bedelsiz hisselerin nominal tutarlarının (itibari değerlerinin) maliyet olarak dikkate alınacağı açıkça ifade edilmiştir.

Gerçek kişilerin gelirlerinin vergilendirilmesi ile ilgili olarak konu bu kadar açık bir düzenlemeyle ifade edildiğine göre, aynı yaklaşımın kurumlar vergisi mükellefleri açısından da geçerli olduğu görüşü doğal ve haklı olarak yaygınlık kazanmış ve yukarıda bahsetmiş olduğumuz KVK Md. 5 üçüncü fıkradaki hükme rağmen, bedelsiz hisseleri elden çıkaran kurumlarda nominal tutarın maliyet kabul edilmesi yaklaşımı ağır basmıştır. Gelir İdaresi'nin Tebliğ düzenlemeleriyle bu yöndeki

kabulü, mükelleflerin de genel anlamıyla lehine sonuçlar verdiği için itiraza veya davaya konu edilmemiştir.

Oysa, ortak kurumun elde ettiği bedelsiz hisseye, gerçekte herhangi bir maliyeti olmadığı halde, nominal tutarı ölçüsünde bir maliyet bedeli atfedilmesi ve karşılığının iştirak kazançları istisnasından yararlandırılması halinde, ilerde söz konusu hisseler elden çıkarıldığında fiktif maliyet kısmı da kazancın hesabında maliyet sayıldığında, elden çıkarmaya bağlı kazanç yapay olarak azaltılmış olmaktadır. Elden çıkarmaya bağlı kazanç kısmının KV istisnasından (Md.5/1-e) yararlanması tamamen farklı şartlara bağlanmış olduğu ve en fazla %75'lik kısmı istisnadan yararlanabileceği halde, bu yöntemle maliyete yansıtılan kısmın tamamı iştirak kazançları istisnası vasıtasıyla vergi matrahı dışında bırakılmış olmaktadır. Yani, kar yedeği kaynaklı bedelsiz hissenin elde edilmiş gelir sayılarak kayda alınması gelirin hangi kapsama gireceğini yapay olarak saptırmaktadır.

Bizim şahsi görüşümüz, ister sermaye yedeği ister kar yedeği iç kaynağın türü ne olursa olsun, bunların sermayeye ilavesiyle oluşan bedelsiz hisseleri elde eden gerçek ya da tüzel kişiler nezdinde elde edilmiş gelir sayılmaması ve keza bu hisseler maliyet atfedilmemesi gerektiği yönündedir. Gerek 1 no.lu KVG'T'ndeki ve gerekse 232 no.lu GVGT'ndeki, kar yedeği kaynak bedelsiz hisselerin nominal tutarla kayda alınarak, kayda alınan tutarın satışta maliyet bedeli olarak hesaba katılacağı şeklindeki düzenlemeler gelir vergilemesindeki kanun sistematikliğini ve mantığı bozan görüşler olarak ortaya çıkmaktadır.⁸

Bu nedenle, 1 seri no.lu KVG'T nin iptal davasına konu olan kısmıyla ilgili Danıştay'ın nihai kararı hangi yönde olursa olsun, Gelir İdaresi'nin konuyu bütünüyle yeniden ele alarak, Tebliğ bazında yeniden yapacağı düzenlemelerle, kar yedeği kaynaklı bedelsiz hisseler de, sermaye yedeği kaynaklı bedelsiz hisselerde olduğu gibi maliyet atfedilmesine gerek olmadığı yönünde düzenleme yapması gerektiği görüşündeyiz.

9. SONUÇ :

Karın sermayeye eklenmesi nedeniyle elde edilen bedelsiz hisselerin ortak olan kurum nezdinde elde edilmiş gelir sayılıp sayılmayacağı meselesinde en kritik nokta, bu işlem nedeniyle ortak olan kurumun “özsermayesinde” bir artışın olup olmadığıdır. Böyle bir artış yoksa, sırf teslim alınan hisseler üzerinde, onların nominal tutarlarını gösteren tutarlar var diye o tutarları gelir saymak gelir vergilemesinin en temel ilkelerini göz ardı etmek anlamına gelmektedir.

---

⁸ Haluk Erdem, agm
DENET DUYURU
Sayı : 2019/055/21

Keza, kar yedeği kaynaklı bedelsiz hisselerin nominal tutarlarını gerek gerçek kişi ve gerekse kurum olan ortaklarda bu hisselerin elden çıkarılması aşamasında maliyet saymanın vergi matrahını aşındırıcı etki yaptığı görüşünde yiz.

Bu nedenle, bizim anlayışımıza göre, sermaye yedekleri ve kar yedekleri arasında ayrıma gidilmeksizin kar yedeği kaynaklı bedelsiz hisseler de sermaye yedeği kaynaklı bedelsiz hisseler gibi muamele etmek, ilgili Tebliğlerdeki düzenlemeleri bu bakış açısıyla gözden geçirip yeniden düzenlemek, gelir vergilemesinin temellerini koyan mevcut kanun hükümleri karşısında en doğru ve makul bir zm olarak görünmektedir.

KAYNAKÇA :

- Gelir Vergisi Kanunu
- Kurumlar Vergisi Kanunu
- Vergi Usul Kanunu
- Türk Ticaret Kanunu
- 1 Seri No.lu KV Genel Tebliği
- 232 Seri No.lu GV Genel Tebliği
- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
- Tek Düzen Hesap Planı
- Yılmaz Özbalcı, GVK Yorum ve Açıklamaları, Ankara 1988
- Mehmet Ali Özyer, Vergi Usul Kanunu Uygulaması, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul 2001
- Yılmaz Özbalcı, VUK Yorum ve Açıklamaları, Ankara, 1986
- Rüştü Erimez, Şirketlerde Kar Dağıtımı, Yedek Akçeler ve Vergileme, İstanbul, 1985
- Mehmet Maç, Kurumlar Vergisi, Denet Yayıncılık, İstanbul, 1999
- Dr. Ahmet Kavak, Açıklamalı Kurumlar Vergisi Kanunu, İstanbul YMM Odası Yayını, 2017
- Recep Bıyık, Aydın Kıratlı, Giderler ve İndirimler, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2007
- Dr. N. Semih Öz, Gelir Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay, Elde Etme, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2006
- Recep Bıyık, Aydın Kıratlı, Vergi Teşvikleri ve Korumaları, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, Ankara, 2000
- Gürol Ürel, Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu Uygulaması, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2009
- M. Emin Akyol, Muzaffer Küçük, Vergi ve Muhasebe Uygulamaları, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2013
- Hesap Uzmanları Kurulu Danışma Komisyonu Kararları, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul, 2007
- Beyanname Düzenleme Kılavuzu 2018, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul, 2018